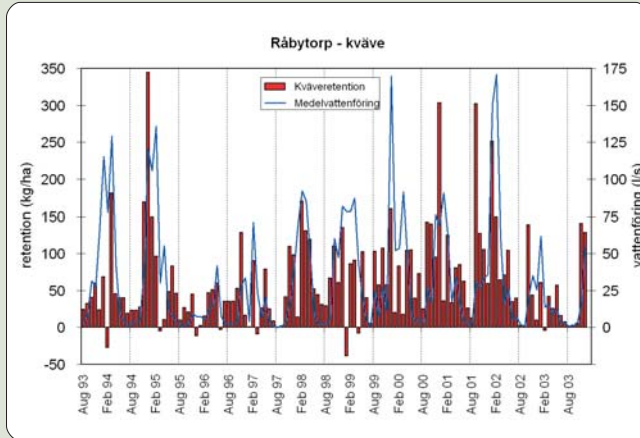

Hur fungerar vattenreningen?

I dammar och våtmarker bromsas flödet upp, och vattnets uppehållstid i landskapet förlängs. Detta förbättrar förutsättningarna för en naturlig vattenrening. De viktigaste processer som medverkar till vattenreningen är:

- denitrifikation - vattenlösligt kväve omvandlas av bakterier till ofarlig kvävgas
- sedimentation - näringsrika partiklar sjunker till botten när vattenhastigheten minskar
- näringsupptag 10- näringsämnen tas upp av växter i och intill dammen/våtmarken

Hur effektiva är dammar/våtmarker som reningsverk?

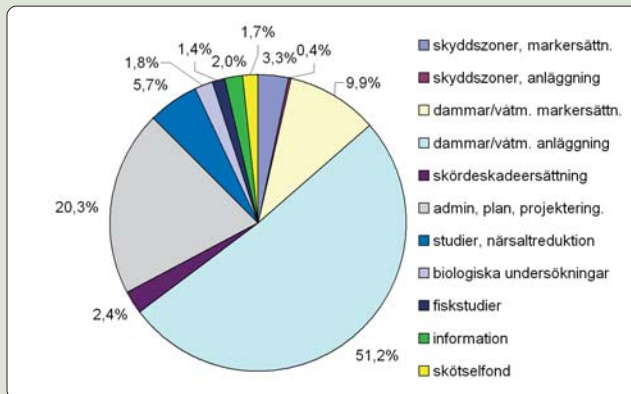
De långtidsstudier som Höjeåprojektet och Kävlingeåprojektet bedrivit i tre dammar visar att reningen av kväve och fosfor fungerar väl. De undersökta dammarna har renat vattnet från mellan 370 - 2 300 kg kväve och 15 - 40 kg fosfor per hektar dammyta varje år.

Hur stor näringsreduktion i dammarna blir beror framför allt på näringsämnesbelastningen (d v s mängden näringsämnen som kommer till dammen med inloppsvattnet). Ju högre belastning, desto större reduktion och desto mer kostnadseffektiva blir dammarna som närsaltfällor. Staplarna i figuren visar hur mycket näring som tas bort varje månad i en av undersökta dammarna, belägen vid Råbytorp, strax utanför Lund. Linjen visar vattenflödet. Ju större tillrinningen (och därmed näringsstillförseln) är, desto mer näring tas om hand i dammen.

Organisation och ekonomi

Kostnader och finansiering

Höjeåprojektet har totalt kostat drygt 29 miljoner kronor. Av dessa har cirka 70 % gått till anläggning av dammar/våtmarker och skydds zoner, samt medföljande ersättningar för markupplåtelse och skördeskador. Övriga cirka 30 % har utgjorts av kostnader för administration, information samt studier av närsaltreduktionen och växt- och djurlivet i de anlagda dammarna och våtmarkerna.

Finansieringen kommer främst från de deltagande kommunerna. Större bidrag har erhållits från Region Skånes miljövårdsfond, EU: s LIFE-fond och EU:s projektstöd. Lunds och Staffanstorps kommuner har även fått bidrag från Statens lokala inventeringsprogram (LIP) för anläggning av dammar och våtmarker.

Organisation

Höjeåprojektet har styrts av Höje å vattendragsförbunds styrelse, som främst utgörs av politiker från de tre kommunerna. Det praktiska arbetet med Höjeåprojektet har genomförts av en konsultfirma i samråd med en arbetsgrupp bestående av kommunala tjänstemän och representanter från lantbruket.

Kontaktperson för Höjeåprojektet: Emilie Björling eller Paul Eric Jönsson, Tekniska förvaltningen, Park- och naturkontoret, Lunds kommun.
Telefon (växel): 046 - 35 50 00.
E-post: emilie.bjorling@lund.se, pauleric.jonsson@lund.se

Författare: Ekologgruppen

Höjeåprojektet

Vatten- och landskapsvård inom Höje å avrinningsområde

Höjeåprojektet

Höjeåprojektet är ett miljöprojekt som pågått mellan 1991 och 2003. Projektet har drivits gemensamt av Lunds, Staffanstorps och Lomma kommuner, via Höje å vattendragsförbund.

Målsättningen har varit:

- att förbättra vattenkvaliteten i ån och minska övergödningen av Höje å och Öresund
- att öka den biologiska mångfalden
- att gynna rekreation och friluftsliv

Arbetet har bestått i:

Anläggning av dammar, våtmarker och skydds zoner utmed vattendragen inom Höjeåns avrinningsområde.

Damm, våtmarker och skydds zoner

Totalt har Höjeåprojektet genomfört 69 damm/våtmarksprojekt, med en sammanlagd yta av drygt 75 ha. Höjeåprojektet har även anlagt 76 km skydds zoner med en total yta av ca 42 ha.

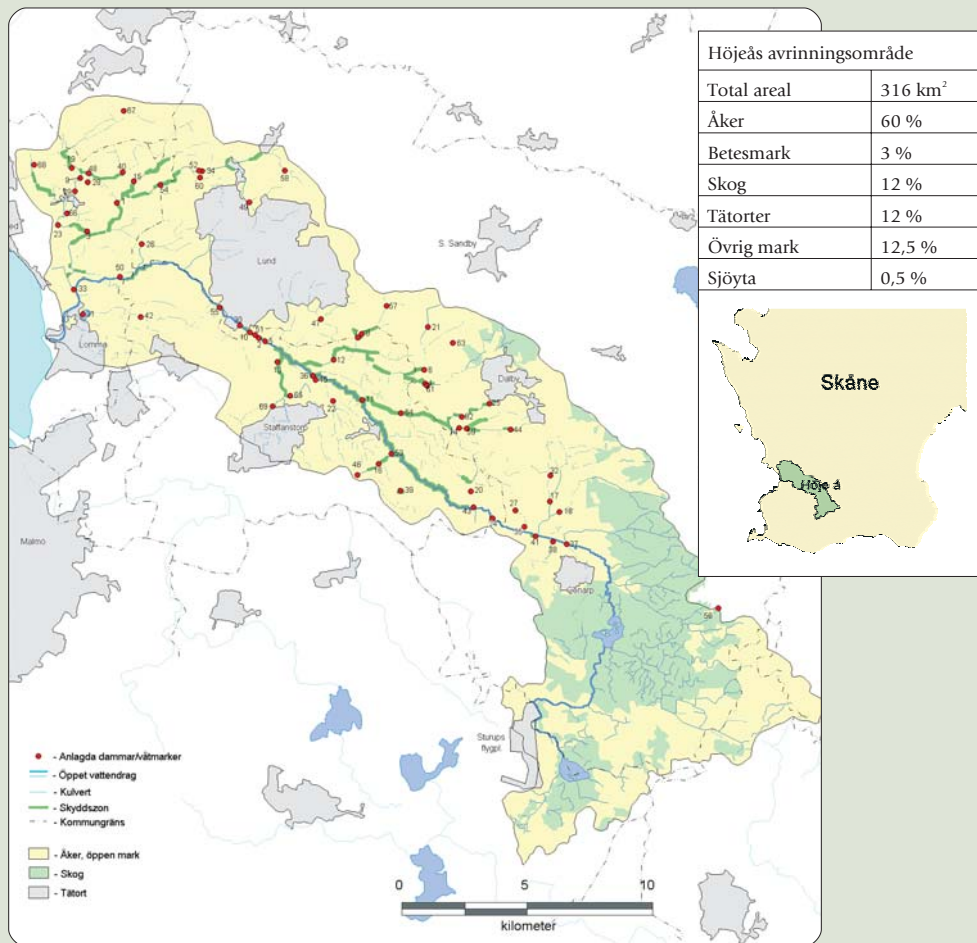
Damm är permanenta vattensamlingar. Djupet i Höjeåprojektets dammar ligger oftast kring 0,5 - 1,5 meter. **Våtmarker** är grundare vattenområden med mycket vegetation som tillfälligt kan torka ut. Höjeåprojektets anläggningar är ofta en blandning av damm- och våtmarks miljöer.

Skydds zoner är odlingsfria, gräsbevuxna zoner mellan vattendrag och åkermark där gödsel och bekämpningsmedel inte får användas. Den vanligaste bredden på skydds zoner är 6 meter.

Var har åtgärderna utförts?

Dammarna, våtmarkerna och skyddszonerna har, med något undantag, anlagts i de jordbruksdominerade delarna av avrinningsområdet, nedströms Genarp (se karta), där övergödningssproblemen och bristen på naturmiljöer är som störst.

Sköldmjöja. Foto: Johan Hammar.

Häckande gråhakedopping i nyanlagd damm vid Värpinge. Foto: Johan Hammar.

Nyanlagda våtmarker i Höjeåns dalgång mellan Knästorp och Höjebromölla. Foto: Johan Hammar.

Biologisk mångfald

Dammar och våtmarker gynnar den biologiska mångfalden och är viktiga livsmiljöer för både växter och djur. Höjeåprojektets inventeringar har visat att de nya vattenmiljöerna snabbt får ett rikt liv av både växter, fåglar, fiskar och småkryp. Flera sällsynta och hotade arter, som är upptagna på den Svenska rödlistan, finns också i de nya damm-/våtmarksmiljöerna.

Våtmarker berikar

Dammar och våtmarker berikar det naturfattiga jordbrukslandskapet och gynnar rekreation och friluftsliv. De erbjuder rika naturupplevelser hela året och skridskois på vintern.

Nyttan med Höjeåprojektet

Algblomning. Foto: Johan Hammar.

Övergödning

Övergödning av vattenmiljöer är ett stort miljöproblem som kan orsaka algblomning, syrebrist och bottenöd. Vattnet i Höjeåns nedre delar är kraftigt övergött och innehåller höga halter av näringsämnen kväve och fosfor. Dessa ämnen når till stor del Höje å via läckage från de kraftigt gödslade, omgivande åkermarkerna. Beroende på vattenflödets storlek transporteras varje år mellan 400 och 1 100 ton kväve och 7 - 16 ton fosfor med Höjeåns vatten ut i Lommabukten. Därmed drabbar övergödningen även kustvattnet. Anläggning av dammar, våtmarker och skyddszoner i jordbrukslandskapet gör att vattnet renas och övergödningen motverkas.

Nyttan med dammar och våtmarker

- Övergödningen motverkas
- Vattnet renas.
- Den biologiska mångfalden ökar
- Friluftslivet gynnas
- Flödesvariationerna och erosionen i vattendragen minskar
- Dammvattnet kan användas vid bevattning vilket minskar vattenuttaget från ån.
- Skador vid tillfälliga utsläpp av skadliga ämnen kan beränsas.

Nyttan med skyddszoner

- Läckaget av jordpartiklar och näringsämnen (främst fosfor) från åkern till ån minskar.
- Risken för direktdeposition av gödsel och bekämpningsmedel i vattendragen minskar.
- Viktiga refuger och spridningskorridorer för djur skapas.
- Människornas tillgänglighet till jordbrukslandskapet förbättras